

Tinctoris: Liber de arte contrapuncti (részletek)

I. könyv: a konszonanciákról

2. fejezet

concordantia = con + corde, azaz két szív (húr?) egyesülése. szinonímák: consonantia, concrepantia, euphonia, symphonia, species

A 22 konszonancia:

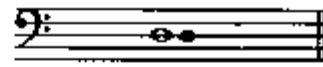
prím	Unisonus	egyszerű	perfecta	1:1		„az összes konszonancia forrása és eredete”
kisterc	Semiditonus		imperfecta	32:27	tertia imperfecta	
nagyterc	Ditonus		imperfecta	81:64	tertia perfecta	
kvart	Diatessaron	összetett	perfecta	4:3	quarta	
kvint	Diapente		perfecta	3:2	quinta	
kisszext	Diapente cum semitonio		imperfecta	128:81	sexta imperfecta	
nagyszext	Diapente cum tono		imperfecta	27:16	sexta perfecta	
oktáv	Diapason		perfecta	2:1	octava	„equisonantia” (Ptolemaiosz)
	Semiditonus supra diapason		imperfecta	64:27	decima imperfecta	
	Ditonus supra diapason		imperfecta	81:32	decima perfecta	
	Diatessaron supra diapason		perfecta	8:3	undecima	
	Diapente supra diapason		perfecta	3:1	duodecima	
	Diapente cum semitonio supra diapason		imperfecta	265:81	tertiadecima imperfecta	
	Diapente cum tono supra diapason		imperfecta	27:8	tertiadecima perfecta	
2 oktáv	Bisdiapason		perfecta	4:1	quintadecima	„equisonantia” (Ptolemaiosz)
	Semiditonus supra bisdiapason		imperfecta	128:27	decimaseptima imperfecta	
	Ditonus supra bisdiapason		imperfecta	81:16	decimaseptima perfecta	
	Diatessaron supra bisdiapason		perfecta	16:3	decimaoctava	
	Diapente supra bisdiapason		perfecta	6:1	decimanona	
	Diapente cum semitonio supra bisdiapason		imperfecta	512:81	vicesima imperfecta	
	Diapente cum tono supra bisdiapason		imperfecta	27:4	vicesima perfecta	
3 oktáv	Tridiapason		perfecta	8:1	vicesimasecunda	„equisonantia” (Ptolemaiosz)

CSM22/2:18,1

Exempla

CSM22/2:18,2

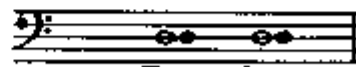
Exemplum

CSM22/2:19,1

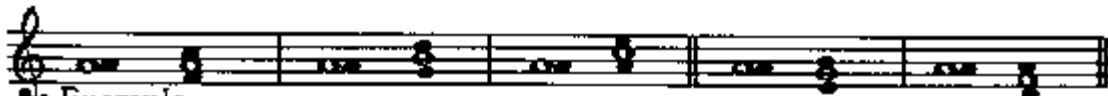
Exemplum

CSM22/2:19,2

Exemplum

CSM22/2:19,3

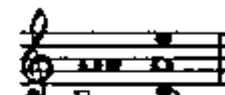
Exempla

CSM22/2:20,1

Exempla

CSM22/2:20,2

Exemplum

CSM22/2:20,3

Exempla

[18,1]: a tenort (T) lyukas, a contrapunctust (C) tömör kottafejekkel jelöljük.

[18,2]: az unisono vagy prím

[19,1]: a prím, mint konzsonancia egy ellenpontban

a prím lehetséges folytatásai különféle konzsonanciákkal:

[19,2]: prím csak ugyanazon a magasságon (ritkán)

[19,3]: terc, ha a T marad, vagy egy-két hanggal megy odébb

[20,1]: terc: ha a T nagyobbat ugrik, akkor C vele egy irányban mozog

[20,2]: kvint, ha a T marad, akkor bármerre.

[20,3]: kvint, ha a T ellép, akkor vele ellentétes irányba.

CSM2212:21,1

Two staves of musical notation in treble clef, 8/8 time. The first staff is labeled 'Exempla' and contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The second staff contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

CSM2212:21,2

One staff of musical notation in treble clef, 8/8 time, labeled 'Exempla'. It contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

CSM2212:21,3

One staff of musical notation in bass clef, 8/8 time, labeled 'Exemplum'. It contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

CSM2212:22,1

One staff of musical notation in bass clef, 8/8 time, labeled 'Exemplum'. It contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

CSM2212:22,2

One staff of musical notation in treble clef, 8/8 time, labeled 'Exemplum'. It contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

CSM2212:22,3

One staff of musical notation in bass clef, 8/8 time, labeled 'Exemplum'. It contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

CSM2212:23,1

Two staves of musical notation in treble clef, 8/8 time, labeled 'Exempla'. The first staff contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The second staff contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

CSM2212:23,2

One staff of musical notation in treble clef, 8/8 time, labeled 'Exempla'. It contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

CSM2212:23,3

One staff of musical notation in treble clef, 8/8 time, labeled 'Exempla'. It contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

CSM2212:23,4

One staff of musical notation in treble clef, 8/8 time, labeled 'Exempla'. It contains a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

[21,1–2]: szext és oktáv esetében is a C elmozgást végez T-ral
[21,3]: a kisterc (semiditonus) tökéletlen terc, mert egy egész- és egy félhangból áll.
[22,1]: a nagyterc (ditonus) tökéletes terc, mert két egészhangból áll

[22,2]: a tenor kezdőhangja (*initialis*) után mehet bármerre. Ha felfelé mozdul, akkor a következő hang neve *superior*, ha marad, *medium*, ha lefelé, *inferior*. A záróhang a *finalis*.

a felső terc lehetséges folytatásai:

[22,3]: prím; ha a T marad – de ez ritkább eset. Leggyakrabban akkor jön terc után prím, ha a T szekundot lép.

[23,1]: felső vagy alsó terc, ha a T marad, vagy 1-2-3-4 hangot lép fel; ha viszont lefelé mozog, akkor csak felső terc lehet.

[23,2]: felső kvint, ha a T marad, vagy 1-2-3-4 hangot megy le

[23,3]: ha viszont a T 2-3-4 hanggal ugrik fel, akkor csak alsó kvint lehetséges

[23,4]: felső szext, ha a T marad, fellép egyet, vagy lefelé 1-2-3-4-et

CSM2212:24,1

CSM2212:24,2

CSM2212:24,3

CSM2212:24,4

CSM2212:25,1

CSM2212:25,2

CSM2212:25,3

CSM2212:25,4

CSM2212:26,1

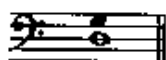
CSM2212:26,2

CSM2212:26,3

CSM2212:26,4

[24,1]: ha viszont a T felfelé megy 3-4 hanggal, akkor csak alsó szext lehet

[24,2]: felső oktáv, ha a T lelép 1-2-3-4 hangot

[24,3]: felső decima, ha a T lelép 3-4 hangot

az alsó terc után következhet:

[25,1]: alsó vagy felső terc, ha a T marad, vagy lefelé mozdul 1-2-3-4 hanggal; ha viszont a T felfelé mozdul, akkor csak alsó terc lehet

[25,2]: alsó kvint, ha a T marad, vagy felfelé mozdul 1-2 hangot, vagy lefelé egyet

[25,3]: ha a T két hangnyit ugrik lefelé, akkor alsó és felső kvint is lehetséges; 3-4 hanggal való lefelé mozgása esetén csak felső kvint

[25,4]: alsó szext, ha a T marad, egyet lép lefelé, vagy 1-2-3-4 hangot felfelé

[26,1]: ha viszont a T 3-4 hangot lép lefelé, akkor csak felső szext lehetséges

[26,2]: alsó oktáv, ha a T 1-2-3-4 hangot ugrik fel

[26,3]: alsó decima, ha a T 3-4 hangot megy felfelé

A **kvart** [26,4] kétszólamú ellenpontban diszsonancia; csak három- vagy többszólamú akkord felsőbb szólamai között konzonancia – alatta terc, kvint, decima vagy duodecima áll [27,1–3].

CSM2212:27,1

CSM2212:27,2

Exemplum

Musical notation for Exemplum, showing a short melodic fragment on a single staff.

Faubourdon

Musical notation for Faubourdon, showing a long, sustained melodic line on a single staff.

Lau - da Si - on Sal - va - to - rem

CSM2212:27,3

Supremum

Contratenor

Tenor

Musical notation for Supremum, Contratenor, and Tenor, showing three staves of music.

CSM2212:28,1

Musical notation for CSM2212:28,1, showing two systems of three staves each.

CSM2212:28,2

Musical notation for CSM2212:28,2, showing a short melodic fragment on a single staff.

[28,2]: a **kvint** = kvart + egészhang = 3 egészhang + egy félhang;
a legdallamibb, édes, legszebb konsonancia;

CSM22/2:29,1

CSM22/2:29,2

CSM22/2:29,3

CSM22/2:30,1

CSM22/2:30,2

CSM22/2:30,3

CSM22/2:30,4

[29,1]: állhat bárhol; s ebbe a tökéletességbe a tenor általában lefelé lépéssel érkezik; és előtte nem állhat ugyanolyan irányú kvint

felső kvint után következhet:

[29,2]: prim – de csak ritkán, és csak ha a T kettőt lép fel

[29,3]: alsó vagy felső terc, ha a T 2-3-4 hangot ugrik fel; ha csak egyet, vagy marad, vagy lefelé mozdul 1-2-t, akkor csak felső terc lehet.

[30,1]: kvint, ha a T marad (ritka) – vagy a szólamok felcserélődnek

[30,2]: felső szext

[30,3]: oktáv , ha a T marad vagy lefelé mozog

[30,4]: decima, ha a T lefelé mozog

CSM22/2:31,1

CSM22/2:31,2

CSM22/2:31,3

CSM22/2:31,4

CSM22/2:31,5

CSM22/2:32,1

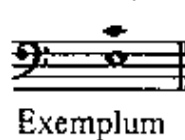
CSM22/2:32,2

CSM22/2:32,3

CSM22/2:32,4

[31,1]: a duodecima nagyon elegáns, ha a T 3 vagy 4 hangot megy lefelé

alsó kvint után:

[31,2 – 32,3]: az előző szabályok tükörképei

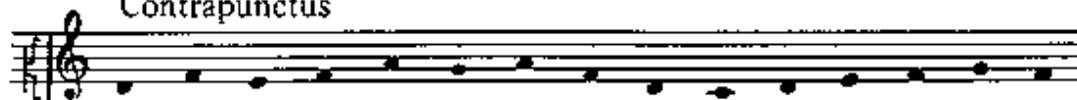
CSM22/2:33,1

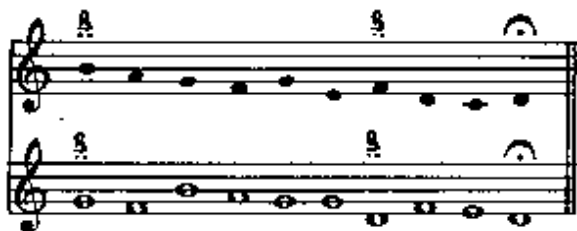
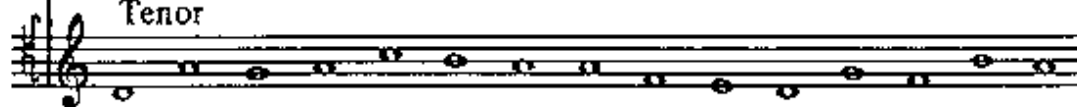
Exemplum

CSM22/2:33,2

Contrapunctus

Tenor

CSM22/2:34,1

Exempla

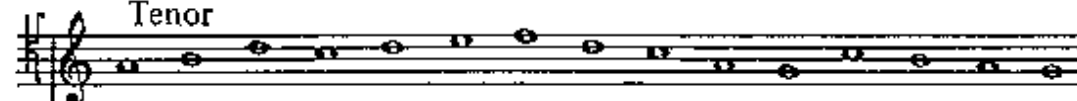
CSM22/2:34,3

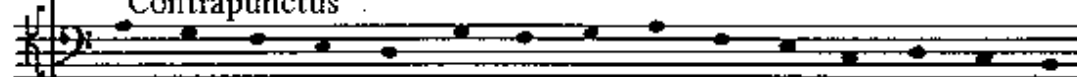
Exempla

CSM22/2:34,2

Tenor

Contrapunctus

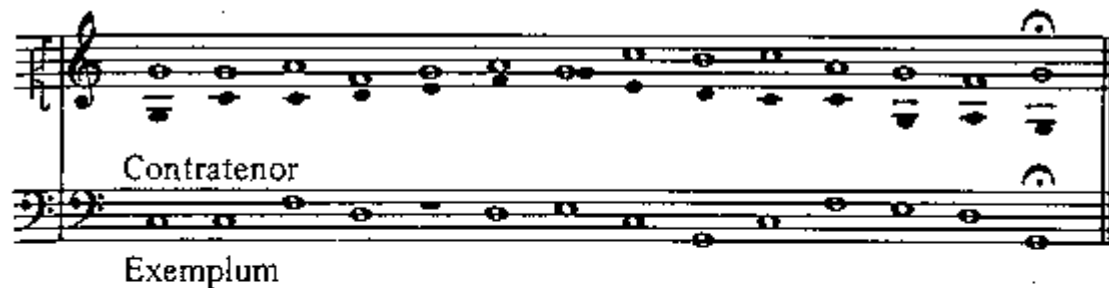
[32,4 – 33,1]: a tökéletlen és tökéletes **szext**. A szextet a régiek diszsonanciának tartották; és valóban, önmagában állva az; nem melodikus, keserű hangzású.

[33,2]: a szextet csak közbülső hangoknál használjuk, és rögtön maga után oktávot vagy decimát (s-sel jelölve) kíván maga után.

[34,1; 34,3]: Ha a T marad, akkor a kvint utáni szext visszaléphet kvintre, vagy elugorhat az oktávra.

[34,2]: A legszebb, ami alsó szexttel történhet, az az, ha egymás után több jön, sorozatban, és úgy oldódik oktávra vagy decimára (s-sel jelölve).

CSM22/2:35,1

Contratenor
Exemplum

Musical notation for Contratenor Exemplum, showing a melodic line on a staff with a treble clef and a bass line on a staff with a bass clef. The notation includes various rhythmic values and accidentals.

CSM22/2:35,2

Exempla

Musical notation for Exempla, showing a melodic line on a staff with a treble clef. The notation includes various rhythmic values and accidentals.

CSM22/2:35,3

Exemplum

Musical notation for Exemplum, showing a melodic line on a staff with a treble clef. The notation includes various rhythmic values and accidentals.

CSM22/2:35,4

Exempla

Musical notation for Exempla, showing a melodic line on a staff with a treble clef. The notation includes various rhythmic values and accidentals.

CSM22/2:36,1

Exempla

Musical notation for Exempla, showing a melodic line on a staff with a treble clef. The notation includes various rhythmic values and accidentals.

CSM22/2:36,3

Exempla

Musical notation for Exempla, showing a melodic line on a staff with a treble clef. The notation includes various rhythmic values and accidentals.

CSM22/2:36,2

Exempla

Musical notation for Exempla, showing a melodic line on a staff with a treble clef. The notation includes various rhythmic values and accidentals.

CSM22/2:36,4

Exempla

Musical notation for Exempla, showing a melodic line on a staff with a treble clef. The notation includes various rhythmic values and accidentals.

[35,1]: A szext igazán három szólamban kel életre: legédesebb, ha alatta kvint vagy duodecima áll

felső szext után következhet

[35,2]: terc, ha a T egyet lép le, vagy marad, vagy 1-2-3-4 hangot felmegy

[35,3]: kvint, ha a T marad

[35,4]: szextpárhuzam a T bármely mozgásához lehetséges

[36,1]: oktáv, ha a T marad vagy lefelé mozdul egyet (ez a leggyakoribb), vagy lefelé 2-3 hangot (ez nagyon ritka kétszólamban)

[36,3]: duodecima, ha a T leugrik 2-3 hangot

[36,2]: decima, ha a T marad, val lemegy 1-2-3-4 hangot. A példa első, harmadik és ötödik eleme szinte sohasem fordul elő.

alsó szext után

az előző szabályok tükörképei érvényesek [36,4] – [38,1]

CSM2212:37,1

Exemplum

CSM2212:37,2

Exempla

CSM2212:37,3

Exempla

CSM2212:37,4

Exempla

CSM2212:38,1

Exempla

CSM2212:38,2

Exempla

CSM2212:39,1

Exempla

CSM2212:39,2

Exempla

CSM2212:39,3

Exempla

CSM2212:39,4

Exemplum

az oktáv

a legfontosabb konzonancia; leggyakrabban ez áll kezdő- vagy záróhangként [36,2]

oktáv után jöhet

[39,1]: terc vagy [39,2]: kvint, ha a T felmegy 1-2-3-4 hangot

[39,3]: szext, ha a T felmegy 1-2-3-4 hangot, vagy marad, vagy lelép 1-2 hangot

[39,4]: oktáv csak akkor lehet, ha a T marad

CSM22/2:40,1

CSM22/2:40,2

CSM22/2:40,3

CSM22/2:40,4

CSM22/2:40,5

CSM22/2:41,1

CSM22/2:41,2

CSM22/2:41,3

CSM22/2:41,4

[40,1]: decima, ha a T marad, vagy fellép 1-2 hangot, vagy lemegy 1-2-3-4-et

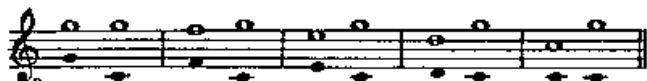
[40,2]: duodecima, ha a T marad, vagy lemegy 1-2-3-4-et

[40,4]: dupla oktáv, ha a T leugrik 3 vagy 4 hangot

alsó oktáv után

az előző szabályok tükörképei érvényesek, [40,5] – [42,3]

CSM22/2:42,1

Exempla

CSM22/2:42,2

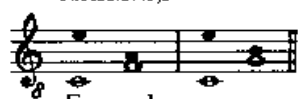

Exempla

CSM22/2:43,1

CSM22/2:43,2

Exempla

CSM22/2:43,3

Exempla

CSM22/2:43,4

Exempla

CSM22/2:44,1

Exempla

CSM22/2:44,2

Exempla

CSM22/2:44,3

Exempla

CSM22/2:42,3

Exempla

CSM22/2:42,4

[42,4; 43,1]: a tökéletlen és tökéletes **decima**

a felső decima után jöhet

[43,2]: terc, ha a T felugrik 3-4 hangot

[43,3]: kvint, ha a T felmegy 1-2-3-4 hangot

[43,4]: szext, ha a T felmegy 1-2-3-4 hangot

[44,1]: oktáv, ha a T felmegy 1-2-3 hangot

[44,2]: decima párhuzam a T bármely mozgásánál lehet

[44,3]: duodecima, ha a T marad, vagy lemegy 1-2-3-4 hangot

CSM22/2:45,1

Exempla

CSM22/2:45,3

Exempla

CSM22/2:45,2

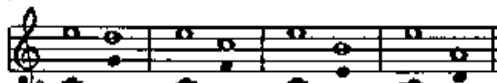
Exempla

CSM22/2:45,4

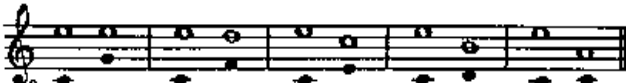
Exempla

CSM22/2:46,1

Exempla

CSM22/2:46,2

Exempla

CSM22/2:46,3

Exempla

CSM22/2:46,4

Exempla

[45,2]: tredecima, ha a T marad, vagy lemegy 1-2-3-4 hangot

[45,2]: dupla oktáv, ha a T lemegy 1-2-3-4 hangot

[45,3]: terc+dupla oktáv, ha a T lemegy 3-4 hangot

felső decima után

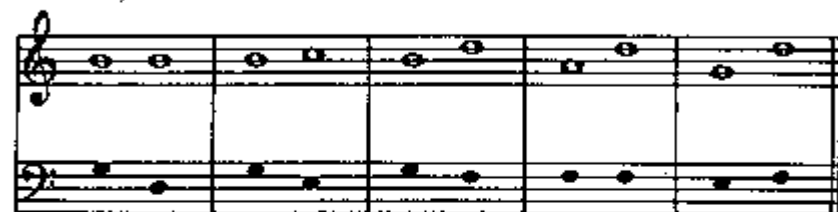
az előző szabályok tükörképei érvényesek [45,4] – [47,4]

CSM2212:47,1

Exempla

CSM2212:47,2

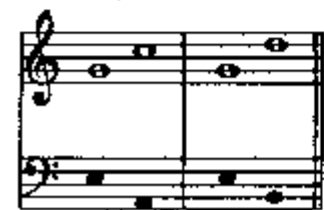
Exempla

CSM2212:47,3

Exempla

CSM2212:47,4

Exempla

CSM2212:48

II. könyv

A 15 disszonancia:

félhang	Semitonium, quod communiter dicitur	Secunda imperfecta	tökéletlen szekund
egész hang	Tonus	Secunda perfecta	tökéletes szekund
tritonus	Tritonus	Quarta falsa	hamis kvart
kisszeptim	Diapente cum semiditono	Septima imperfecta	tökéletlen szeptim
nagyszeptim	Diapente cum ditono	Septima perfecta	tökéletes szeptim
kisnóna	Semitonium supra diapason	Nona imperfecta	tökéletlen nóna
nagynóna	Tonus supra diapason	Nona perfecta	tökéletes nóna
...	Tritonus supra diapason	Undecima falsa	...
	Diapente cum semiditono supra diapason	Quartadecima imperfecta	
	Diapente cum ditono supra diapason	Quartadecima perfecta	
	Semitonium supra bisdiapason	Sextadecima imperfecta	
	Tonus supra bisdiapason	Sextadecima perfecta	
	Tritonus supra bisdiapason	Decimaoctava falsa	
	Diapente cum semiditono supra bisdiapason	Vicesimaprima imperfecta	
	Diapente cum ditono supra bisdiapason	Vicesimaprima perfecta	

A hamis konszonanciák:

szűkített kvint	Diapente imperfectum	id est, falsa quinta	azaz hamis kvint
bővített kvint	Diapente superfluum		
szűkített oktáv	Diapason imperfectum	id est, falsa octava	azaz hamis oktáv
bővített oktáv	Diapason superfluum		
szűkített duodecima	Diapente imperfectum supra diapason	id est, falsa duodecima	azaz hamis duodecima
bővített duodecima	Diapente superfluum supra diapason		
...	Bisdiapason imperfectum	id est, falsa quintadecima	azaz hamis dupla oktáv
	Bisdiapason superfluum		
	Diapente imperfectum supra bisdiapason	id est, falsa decimanona	...
	Diapente superfluum supra bisdiapason		
	Tridiapason imperfectum	id est, falsa vicesimasecunda	
	Tridiapason superfluum		